

ACADEMIA
REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DOCUMENTE

PRIVIND

ISTORIA ROMÎNIEI

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
- SIBIU -
INVENTARIAT 1998

INTRODUCERE

VOL. I

MAY 1985

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
1956

Bibl. Inst. de Inv. superior Sibiu
INV. Nr. 11701 1072

FEB 1980

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
<i>Prefață</i>	3
<i>Introducere</i>	5
<p>Problema editării documentelor înainte de anul 1948. — 7. <u>Necesitatea</u> colecției « Documente privind istoria României ». — 21. Colectivul din București — 22. Problemele tehnice de transcriere a documentelor — 27. Transcrierea alfabetului chirilic în alfabet latin — 33. Traducerea documentelor scrise în limba slavă — 37. Datarea documentelor nedatate sau datate greșit — 45. Titlul documentului — 50. Descrierea documentului (legenda) — 51. Indicele alfabetic — 52. Erata — 54. Colectivul din Iași — 54. Colectivul din Cluj — 56. Traducerea documentelor scrise în limba latină — 64. Problema instituțiilor. — 65 Problema toponimiei și onomasticeii — 66. Problema regestelor și a mențiunilor documentare — 68. Problema notelor, a textelor originale și a fotocopiilor, a indicațiilor bibliografice și arhivale — 70. Transcrierea documentelor latine din evul mediu — 70. I. Textul — 70. II. Ortografia. — 72. III. Referințele de la sfârșitul transcrierii — 74. IV. Alte observații. — 74. A. Formula mențiunii la sfârșitul traducerilor de documente al căror text original se publică în anexă. — 76. B. Formula mențiunii în cazul documentelor traduse, al căror text original nu se publică în anexă. — 76. C. Formula mențiunii în cazul traducerilor de rezumate. — 76. D. Formula mențiunii în cazul regestelor — 76. E. Formula unor mențiuni din note. — 76.</p>	
<p>Din paleografia slavo-română de DAMIAN P. BOGDAN</p>	
<i>Generalități</i>	79
<p>Denumirea paleografiei. — 81. Caracterul și obiectul. — 81. Paleografia slavo-română — 81. Metodele de lucru — 81. Paleografia și celelalte discipline științifice auxiliare ale istoriei. — 87. Nașterea și dezvoltarea paleografiei — 89. Tratatate și manuale de paleografie slavă — 90. Albume de paleografie slavă — 90. Nașterea și dezvoltarea paleografiei slavo-române — 91. Studii, ediții și albume ce cuprind facsimile după texte slavo-române — 94.</p>	
<i>Inceputurile grafiei la slavi</i>	96
<i>Alfabetele slave vechi</i>	97

Alfabetul glagolitic și alfabetul chirilic — 97. Prioritatea alfabetului glagolitic — 99. Aspectul și originea alfabetului glagolitic — 100. Numărul și valoarea ca cifre ale literelor glagolitice — 101. Caracterul fonetic al alfabetului glagolitic — 102. Alfabetul chirilic — 102. Ordinea literelor slave vechi și denumirea lor — 104. Asemănări și deosebiri între alfabetele slave vechi — 105.	
<i>Inceputurile grafiei slave la români</i>	105
<i>Alfabetele slave vechi pe teritoriul R.P.R.</i>	106
Alfabetul glagolitic — 106. Alfabetul chirilic — 107. Noi semne grafice necunoscuta alfabetului chirilic slav vechi — 107. Originea alfabetului chirilic la români — 108. Cifrele alfabetului chirilic la români — 108.	
<i>Izvoarele paleografiei slavo-române</i>	108
Vechimea — 108. Caracterul — 113. Formele în care s-au păstrat manuscrisele și documentele slavo-române — 113. Numărul izvoarelor — 114. Documentele — 114. Distrugerea textelor slavo-române. — 115.	
<i>Materialul de scris</i>	120
Papirusul — 120. Pergamentul — 120. Texte slavo române scrise pe pergament — 122. Palmipsestele — 123. Hîrtia — 124. Texte slavo-române scrise pe hîrtie — 128. Texte slavo-române scrise pe hîrtie fără filigrană — 128. Importanța filigranelor — 129. Alt material de scris — 130.	
<i>Uneltele scrisului</i>	131
Pana — 131. Cuțitul — 131. Pensula — 131. Linia și haragul — 131. Sistemele de liniere — 132.	
<i>Cernelurile și vopselile</i>	133
Cernelurile — 133. Nisipul — 133. Vopselile — 134.	
<i>Înfățișarea manuscriselor și documentelor slavo-române</i>	135
Cărțile, — 135. Sulițele — 136. Caietele — 136. Înfățișarea paginei scrise — 137. Greșelile — 137. Repetarea unui cuvînt — 138. Repetarea unei silabe — 138. Repetarea unui sunet — 138. Intervertirea literelor într-un cuvînt — 139. Scrierea unui cuvînt în locul altuia — 139. Scrierea unei litere în locul alteia — 139. Influența literei precedente asupra literei următoare — 140. Apropierea fonetică dintre diferitele sunete — 140. Asemănările grafice dintre litere — 141. Omisiunea de cuvinte — 142. Omisiunea de silabe — 143. Omisiunea literei inițiale — 143. Omisiunile literelor suprascrise — 143. Omisiunea titlului — 143. Identitatea literelor de la sfîrșitul cuvîntului precedent și de la începutul cuvîntului următor. — 144. Omisiunile din date. — 144. Scrierea de prisos a unei silabe — 145. Scrierea de prisos a unei litere — 145. Corecturile, ștersăturile, răzuirile și adaosurile — 145. Locurile goale. — 146. Găuri provocate de tăieturi — 146. Tăierea actelor — 147.	
<i>Legătura manuscriselor</i>	147
Păstrarea documentelor — 148.	
<i>Însemnările din manuscrise</i>	148

Paleografia latină cu referire la Transilvania

(sec. XII—XV)

de S. JAKÓ

<i>Introducere</i>	171
<i>Materiale de scris, instrumente și lichide pentru scriere</i>	173
Pergamentul — 173. a) prepararea pergamentului — 173. b) pergament străin și indigen — 174. c) calitatea pergamentelor — 175. d) prețul pergamentului — 176. c) dispariția deosebirii calitative dintre pergamentul străin și cel indigen.	

— 177. Hîrtia — 178. a) folosirea hîrtiei — 179. b) răsîndirea hîrtiei — 180. c) comerțul cu hîrtia — 180. d) calitatea hîrtiei — 181. e) caracteristicile hîrtiei întrebunțate în Transilvania — 182. f) filigrane — 182. Instrumente și lichide pentru scriere — 183. a) pregătirea materialului de scris — 183. b) cerneala și pana. — 183.

Forma exterioară a documentelor și dispunerea textului pe materialul de scris 184

Forma exterioară — 184. a) forma dreptunghiulară, scrisul fiind paralel cu latura mai lungă, litere transverse — 184. b) dimensiunile documentelor — 185. c) fiecare document scris pe o foaie deosebită — 186. Dispunerea textului pe materialul de scris — 187. a) linierea și marginea — 187. b) scrierea fără alineate, despărțirea textului în alineate — 188. c) stilizarea primului rînd — 188. d) însemnări de cancelarie — 190 e) dispunerea textului în actele notariale — 190.

Dezvoltarea scrierii documentelor în Transilvania din sec. al XII-lea pînă în sec. al XV-lea. 191

A. Începuturile și purtătorii scrierii în Transilvania — 191. Introducerea scrierii latine în Ungaria feudală și Transilvania — 191. Problema raporturilor țărilor din răsăritul Europei cu dezvoltarea scrierii apusene — 191. Noul tip de scriere — 193.

B. Scrierea gotică. — 197. Forme vchi de scriere — 197. Perioada cuprinsă aproximativ între anii 1180—1240 — 193. a) accelerarea ritmului minusculei vechi — 193. b) noua scriere literară — 199. c) desplicarea piezișă a vîrfului penei — 200. « Scrierile magistrale » — 201. a) nașterea cursivelor gotice documentare — 201. b) scrierea de registru — 202. Noile schimbări în dezvoltarea scrierii — 202. a) accelerarea scrisului — 203. b) accentuarea influenței scrierilor literare — 203. c) fracturarea scrisului — 204. d) schimbări în fizionomia scrierilor cursive — 204. Scrierea gotică în perioada ei de decadență (sec. XIV—XV) — 204. Scrierea documentară solemnă (minuscule) — 206. a) varianta documentară cea mai solemnă — 208. b) varianta influențată intens de cursivă — 209. c) variantele influențate simultan de cursivă, scrierea literară și cea de registru — 210. Cursiva în secolele al XIV-lea și al XV-lea — 212. a) semicursiva — 213. b) cursiva documentară — 214. c) sesiunea de tranziție între cursiva documentară și scrierea specifică de registru — 215. Scrierea de registru — 216. a) primul grup de variante — 218. b) al doilea grup — 218. c) al treilea grup — 218. d) al patrulea grup — 219. e) al cincilea grup — 219. Fazele perioadei de decadență a scrierii gotice în Transilvania — 219. Sistemul prescurtărilor latine medievale — 220. a) prescurtarea prin suspensiune 221. b) prescurtarea prin contracțiune — 221. c) prescurtarea prin litere suprapuse — 221. d) prescurtările prin semne speciale — e) prescurtarea prin sigle — 221. Numerele — 221. Ortografia și punctuația — 222.

Scrierea documentelor papale în secolele XII—XV, privind Transilvania 223

Formarea minusculei curiale — 223. a) scrierea documentelor *litterae cum file serico* — 225. b) scrierea documentelor *litterae cum file canapis* — 225. Dezvoltarea scrierii papale după secolul al XIII-lea — 225. a) influența franceză — 226. b) scrierea brevelor — 226. c) pătrunderea elementelor scrierii umaniste — 226. d) *scriptura bollatica* — 227. e) scrierea registrelor papale și a listelor de dijme papale — 227.

Încheiere 227

Din paleografia chirilică românească
de EMIL VÎRTOSU

<i>Alfabetul</i>	285
Litere sau grupuri de litere cu valori diverse — 287. Spiritele — 288. Accentele — 289. Vrahia — 291. Eric și paieric — 291.	
<i>Prescurtările</i>	294
Titla — 294. Cuvinte sfinte — 295. Metode de prescurtare — 297.	
<i>Cifrele</i>	307
Cifre bisericești — 307. Numerele de la 1—10. — 308. Numerele de la 11—19. — 308. Numerele de la 20—90. — 309. Sutele — 309. Miile — 310. Numere prin cuvinte — 311. Calendarul liturgic — 311. Encliticul — 313. Interpunctuația — 313. Semne de încadrare — 313. Slovele-cifre și prescurtările — 314. Slovele-cifre și spiritele — 314. Slovele-cifre și accentele — 315. Adjectivul numeral — 315. Aproximativul — 316. Elidarea milesimului — 316. Lunile cu rădăcină numerală — 316. Cifrele lui Ioan Prale — 317. Semnele de jumătate — 317. Dispariția titlei. Cifrele arabe — 318.	
<i>Introducerea alfabetului latin</i>	319
Gramatica Ruminească — 333.	
<i>Anexe</i>	324
<i>Ilustrații</i>	335

Elemente de paleografie greco-romină
de AL. ELIAN

<i>Obiectul studiului</i>	359
<i>Scrisul grecesc în țările romine</i>	362
Cele mai vechi monumente paleografice. — 362. Scrisul grecesc în prima jumătate a secolului al XVI-lea — 365. Documentele grecești în țările romine — 366. Documentele grecești interne din secolul al XVI-lea și începutul secolului al XVIII-lea — 366. Primul act solemn în limba greacă scris în Țara Românească — 368. Documente grecești eclesiastice — 369. Documente grecești din secolele XVIII și XIX — 369.	
<i>Limba</i>	370
Limba neogreacă și raporturile ei cu cea romină — 370. Împrumuturile romine în neogreacă și regimul lor — 374. I. Fonetica — 374. a) Vocale — 374. b) Diftongii — 374. c) Consoane — 375. II. Morfologia — 376.	
<i>Grafia</i>	377
Evoluția scrierii neogrecești — 377. Literele punctate — 377. Texte transcrise în alfabet străine — 378.	

Elemente de cronologie

Cronologia documentelor din Moldova și Țara Românească
de ION IONAȘCU

<i>Noțiuni de cronologie generală</i>	389
<i>Noțiuni de cronologie tehnică astronomică</i>	391
Ziua — 392. Luna — 393. Anul — 395.	
<i>Diferite sisteme cronologice</i>	396

Calendarul solar — 369. Calendarul lunaro-solar — 398. Calendarul lunar arab — 400. Calendarul solar roman — 401.	
<i>Reforma iuliană (45 l.e.n.)</i>	402
<i>Elemente de cronologie medievală</i>	403
<i>Ere cronologice</i>	404
Ere politice — 404. Ere universale — 405. Ere religioase — 407.	
<i>Datarea documentelor medievale în Moldova și Țara Românească</i>	407
Anul domniei — 406.	
<i>Perioade cronologice</i>	410
Olimpiada — 411. Indictionul — 411. Indictionul grec — 412. Alte stiluri indictionale (imperial și roman) — 412. Indictionul în documentele moldo-muntene — 412.	
<i>Începutul anului («stilul»)</i>	415
<i>Problema începutul anului («stilul») în țările romine</i>	416
<i>Elemente cronologice secundare</i>	419
Crugul soarelui (<i>cyclus solaris</i>) — 419. Mina anului (<i>concurrentes, epactae majores, epactae solis</i>) — 421. Mîinile lunilor (<i>regulares solares mensium</i>) — 422. Literele dominicale — 424. Crugul lunii (<i>cyclus lunaris</i>) — 425. Numărul de aur (<i>numerus aureus</i>) — 427. Temelia (<i>epactae lunares, epactae minores</i>) — 427. Epacta — 429. Ciclul pascal (<i>cyclus paschalis, c. lunisolaris</i>) — 430.	
<i>Regula stabilită pentru timpul sărbătoririi paștilor</i>	431
Cheia paștilor (<i>cliuca păschi</i>) — 433. Legiuta fască (<i>terminus paschalis</i>) — 434. Data paștilor prin calcul — 435.	
<i>Datarea prin sărbătoare</i>	436
<i>Datarea prin ziua de săptămîină</i>	441
<i>Reforma calendaristică gregoriană (stilul nou) din 1582</i>	444
<i>Reforma calendaristică din România (1 octombrie 1924)</i>	447

Cronologia documentelor privind Transilvania (sec. XI—XV)
de FRANCISC PALL

<i>Erele cronologice</i>	452
Era creștină — 452. Anul domniei și al pontificatului 453	
<i>Indictionul</i>	455
Indictionul grec — 456. Indictionul imperial (bedan) — 457. Indictionul roman (pontifical) — 457.	
<i>Stilurile cronologice</i>	457
1 ianuarie — 457. 1 martie — 457. 25 martie — 458. 25 decembrie — 458.	
<i>Anul</i>	459
<i>Luna</i>	459
Calendarul roman — 460. Socotirea progresivă a zilelor lunii — 461. «Obiceiul boloniez» — 462.	
<i>Săptămîina</i>	463
Denumiri romane — 463. Termeni creștini — 463. Denumiri germane — 463. Literele dominicale — 463. Concurențele — 464. Desemnarea săptămîinii prin duminici — 464. Octavele — 464. Quindenele — 465.	
<i>Socotirea zilelor după calendarul bisericesc</i>	465
<i>Lăsarea la vatră a oastei regale</i>	477
<i>Datarea în raport cu o zi sau termen din text</i>	478

	<u>Pag.</u>
<i>Impărțirea zilei</i>	479
<i>Anexe</i>	489
<i>Anexa I</i> — Domnii din Moldova și Țara Românească pînă la 1869.....	355
<i>Anexa II</i> — Voievozii, vicevoievozii, principii și guvernatorii Transilvaniei	497
<i>Anexa III</i> — Anii de domnie ai regilor Ungariei	508
<i>Anexa IV</i> — Lăsarea la vatră a oastei regale (<i>residentia exercitus regalis</i>) ..	511
<i>Anexa V</i> — Anii de pontificat ai papilor (dela 772)	512
<i>Anexa VI</i> — Lista alfabetică de sfinți, sărbători ortodoxe și diferite denumiri cronologice	517
<i>Anexa VII</i> — Lista alfabetică a sărbătorilor catolice și a altor termeni cronologici folosiți în documentele medievale privitoare la Transilvania	531
<i>Anexa VIII</i> — Cele 35 calendare catolice	547
<i>Anexa IX</i> — Indicele calendarelor catolice (după stilul vechi)	618
<i>Anexa X</i> — Calendarul roman	625
<i>Anexa XI</i> — Literele dominicale	626
<i>Anexa XII</i> — Zilele săptămîinii	627
<i>Anexa XIII</i> — Indictionul	628
<i>Anexa XIV</i> — Numărul de aur	629
<i>Anexa XV</i> — Crugul soarelui (orient). Ciclu solar (apus). Mina anului Literele dominicale.....	630
<i>Anexa XVI</i> — Crugul lunii. Numărul de aur. Temelia. Epacta mare (orient). Legiuita fască	631
<i>Anexa XVII</i> — Paștile	632
<i>Anexa XVIII</i> — Paștile perpetuă (stil vechi).	633
<i>Anexa XIX</i> — Tabela pentru calendarul musulman (anul comun iulian) .	634
<i>Anexa XX</i> — Tabela pentru calendarul musulman (anul bisect iulian)	635
<i>Anexa XXI</i> — Tabela pentru calendarul musulman (anul musulman)	636
<i>Anexa XXII</i> — Ciclul de 532 ani (calendarul perpetuu) și reducția anilor Hegirei	637
<i>Anexa XXIII</i> — Paștile în calendarul îndreptat.	652
<i>Lămuriri și indicații privitoare la utilizarea listelor și tabelelor din anexă</i>	655

BIBL. FAC. FILOL. PSI. SIBIU

INV. Nr.

708/97

708/97

 INV. Nr. 708/97
 BIBL. FAC. FILOL. PSI. SIBIU